

historie-online.dk

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > 2. Verdenskrig (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61>)> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Berlin 1945

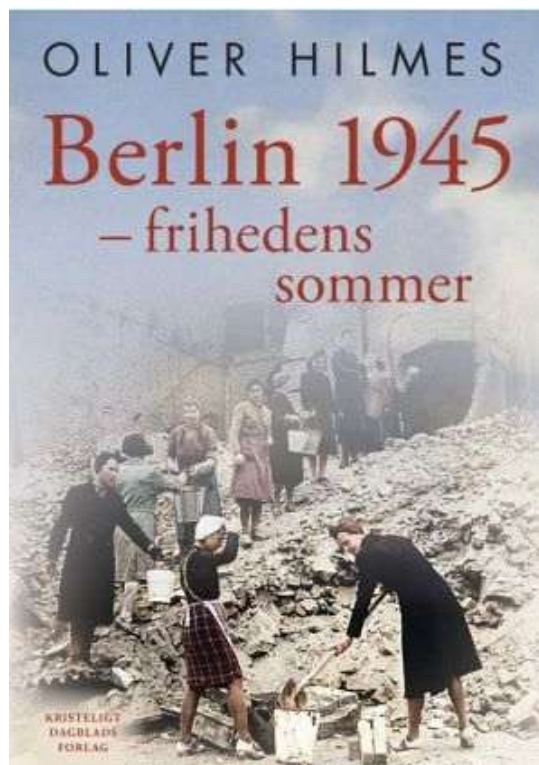
Berlin 1945

*Kategori: Anmeldelser**Visninger: 515*Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin)) **t**(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin)) **in**([https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-](https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin&title=)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin&title=](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/2-verdenskrig-61-61/sommeren-1945-berlin&title=))**Oliver Hilmes****Berlin 1945 frihedens sommer****Oversat af Lone Østerlind****Kristeligt Dagblads Forlag. 239 sider, ill, 300 kr.**

"En ganske betragtelig bunke ruiner"

Det var, hvad Churchill kommenterede Berlin med, da han i juli 1945 deltog i Potsdam-konferencen sammen med Stalin og Truman. Han havde været i "Reichskanzlei", hvor Hitler begik selvmord. Selve bunkeren magtede han ikke at gå ned i. Den tyske historiker, Oliver Hilmes, har skrevet en fremragende bog, der lader menige og ukendte stemmer fortælle om det, de oplevede, da Det tredje Rige betingelsesløst havde overgivet sig. Det er dramatiske, rystende og fortvivlende fortællinger. men også små drømme, der præger bogen.

Af Erik Ingemann Sørensen

Det ødelagte Berlin 1945. Amerikanerne og englænderne havde kontinuerligt bombet den tyske hovedstad sønder og sammen med en voldsom effekt. Foto: HPN.

"Ved slutningen af Anden Verdenskrig har medarbejderne på Berlins centralkontor for statistik opgjort antallet af bygninger til 243.300. Heraf er 27.679 totalt ødelagte, hvilket svarer til 11,3 procent, 8,2 procent af bygningerne er stærkt beskadigede, og 9,3 procent kan evakueres ... ". (s.22 f.). Det er voldsomme tal.

Det kan opleves her set fra en amerikansk maskine, der overfløj Berlin i juli 1945.

https://youtu.be/ss2FuoFHklc?si=2EjxP_pOVR9K0vjO (https://youtu.be/ss2FuoFHklc?si=2EjxP_pOVR9K0vjO)

Det var vitterlig en ødelagt by.

Men. Der er uoverensstemmelser mellem den ovenstående statistik og de tal, man nævner i dag. Måske ville man nødtigt opgive de helt rigtige tal i 1945. De nyeste tal ser således ud: over 500.000 bygninger totalt ødelagte – begge steder er der tale om 11.3 procent. Over 100.000 var svært beskadigede.

De psykiske ruiner

Churchill talte om de fysiske ruiner. Men der er så sandelig også menneskelige ruiner. Indbyggere, der gennem 12 år uden tøven havde tilbudt Hitler som noget nær en gud. For historikere er det den dag vanskeligt at forklare – de kan kun gisne og fortsætte med at nå frem til en forklaring. Det siger navnet på den store udstilling i Bunkermuseet klart: "Hitler – wie war es möglich?"

Oliver Hilmes kan ikke undgå at skrive om personer, der er læseren velkendt. Der blev jo truffet beslutninger højt oppe i hierarkiet, der fik indflydelse på verdenshistorien, de enkelte familier, de enkelte personer. Og det er primært deres skæbne, bogen centrerer sig om. Disse historiske vidner kaster flere steder nyt lys over begivenhederne.

Besøgende i nutidens Berlin bliver ofte mindet om, at de store højder uden for byen er bygningsrester slæbt derud af de såkaldte "Trümmerfrauen". På dansk "ruinkvinder". I lange rækker stod de, mens de rakte spand efter spand med mursten til den næste i rækken. Herom skriver Oliver Hilmes: "Flere år efter idealiserer man disse kvinder som "Trümmerfrauen", men i virkeligheden er de "kvindelige byggehjælpere, som de officielt hedder, ikke noget massefænomen. I 1945 er for eksempel ikke engang fem procent af Berlins kvinder i den arbejdsduelige alder beskæftiget som "Trümmerfrauen". Hovedparten af arbejdet bliver udført af professionelle firmaer, der har adgang til det nødvendige tekniske udstyr." (s.202).

De såkaldte "Trümmerfrauen" samler her mursten med hænderne. Billedet er dog fra Koblenz. De fandtes også i Østberlin. Her sagde man, at det var tegn på ligestilling.

En ung russisk soldat - 19 til 20 år - siger bistert til en engelsk besøgende: "De levede godt, de her snyltere ... Store, flotte gårde i Østpreussen, fornemme huse i byerne, som ikke er brændt ned eller bombet sønder og sammen. Se engang på denne her villa. Hvorfor skulle folk, der levede så godt, lige netop overfalde os?" (s.69).

Tyskeren, russeren talte med, var den engelske krigskorrespondent Alexander Werth, der den 5. juni møder en gammel bekendt, Vassilii Sokolovskij ved en banket. Englænderen spørger Sokolovskij om hans syn på de sovjetiske troppers opførsel i Tyskland. Og får et skarpt svar: "Sandt nok", si ger han, "der er sket en masse grimme ting. Men hvad havde de ellers regnet med? De ved, hvad tyskerne gjorde

ved de russiske krigsfanger, hvordan de hærgede vores land, myrdede og røvede og plyndrede. Har de set Majdanek eller Auschwitz? Hver og én af vores soldater har mistet mange kammerater. De har alle sammen et personligt regnskab at gøre op med tyskerne, og i sejrens allerførste rus følte vores soldater en vis tilfredsstillelse, hvis de kunne demonstrere det over for 'herrefolkets' kvinder." (s.70f.).

Oliver Hilmes vender også blikket mod kvinderne: "På et eller andet tidspunkt giver han slip på hende. Marta Hillers ligger som paralyseret på sengen, ude af stand til at tænke så meget som én klar tanke. Før den sovjetiske soldat forlader værelset, fisker han med stort besvær en pakke cigaretter op af bukselommen og smider pakken på natbordet. Så er han væk ... Selv om hun ved, at han har forladt værelset, kan hun stadig lugte ham - stanken af snaps, tobak og hestemøg. Marte ser hans gule tænder for sig, mærker hans modbydelige ånde på sin hud.

Marta står op og vakler ud i badeværelset, hvor hun kaster op." (s.101).

Der eksisterer et fotografi af Marta Hillers. Hun var journalist og skrev en bog om oplevelsen med de russiske soldater. Den udkom med titlen: "Eine Frau in Berlin". Forfatteren blev blot nævnt som "Anonyma". I 2009 kom bogen som film. Her følger et klip fra filmen: <https://youtu.be/d-y-2AjOApI?si=TS5pJErc59desWAa> (<https://youtu.be/d-y-2AjOApI?si=TS5pJErc59desWAa>)

Dette var den rå og brutale virkelighed efter 12 år med Hitler. Det er disse skift mellem personer og steder, der gør bogen så nærværende, at det næsten gør ondt.

Måden at bygge denne bog op på gør, at det menneskelige aspekt hele tiden fastholdes. Netop gennem udsagn og erindringer. Året 1945 er et skelsættende år i tysk historie. Derfor er der udgivet et væld af bøger om det, der også kaldes "Stunde Null". Således udkom en lignende bog i 2021: "Ein Sommer wie seither kein anderer". Med undertitlen: "Wie in Deutschland 1945 der Frieden begann.", DVA.

I denne har de to forfattere Hauke Goos og Alexander Smoltczyk interviewet 21 tidsvidner, der får mulighed for at fortælle. De fleste er ukendte, men eksempelvis er Hans Modrow med. Han blev den sidste regeringschef i DDR. Efter "die Wende" kom han til at sidde i Forbundsdagen og senere i Europa-Parlamentet.

Men den har slet ikke den samme appel som den her anmeldte.

Nogle kildeovervejelser

Oliver Hilmes bog er forsynet med en glimrende litteraturliste. Men jeg savner rent faktisk nogle centrale værker. Det mest omfattende er Walter Kempowskis "Das Echolot. Abgesang 45" fra 2005. Echolot betyder et ekkolod. Det er det skibsinstrument måler havets dybde samt havbunden. Bogen består udelukkende af udsagn fra vidt forskellige mennesker i perioden fredag den 20. april 1945 [Hitlers fødselsdag] til og med tirsdag den 8. maj og onsdag den 9. maj. [Tidspunkter for hvornår den betingelsesløse kapitulation underskrevet i Karlshorst, Berlin.

En anden væsentlig bog i denne sammenhæng er Keith Lowe's "Savage Continent. Europe in The Aftermath of World War II", Pinguin Books, 2012. Bogen giver et glimrende overblik over den håbløse situation, der var opstået i Tyskland efter nederlaget, samt de voldsomme udfordringer den enkelte tysker stod overfor. Han ser også på den store mængde hjemløse: "Between 18 and 20 million German people were rendered homeless by the destruction of their cities ... " (s. 8). Og på massevoldtægterne: "In Berlin Hannelore Thiele was raped by seven in a row. Like animals. Another woman in Berlin was caught hiding behind a pile of coal in the cellar of her building. 'Twenty-three soldiers one after the other' she said afterwards.". (s 54).

Udblik i vest og øst.

Oliver Hilms lader blikket gå både til Potsdam-mødet og til den voldsomme afslutning på krigen i øst, hvor japanerne rammes af to atombomber i begyndelsen af august 1945. Herefter følger den betingelsesløse kapitulation.

I vesten er det billederne fra Kz-lejre med ligdyngerne, der har sat sig fast på nethinden. Anderledes er det Japan. Det var ligene af de voldsomt skadede indbyggere – døde og levende.

Det er en særdeles fin bog, Kristeligt Dagblad har udsendt. Værdifuld at have med, når turen går til Berlin – eller til at læse hjemme i stuen.

[Historie-online.dk, den 27. august 2025]

SE RELATEREDE ARTIKLER

MIN KÆRE RIGSKANSLER

(<https://www.historie-online.dk/boger/min-kaere-rigskansler>)

TYSKLAND I KRIG

(<https://www.historie-online.dk/boger/tyskland-i-krig>)